

УДК 811.11

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-4-6>

Ірина КОЗОРИЗ,

orcid.org/0000-0003-1963-6271

*старший викладач кафедри галузевого перекладу та іноземних мов
Херсонського національного технічного університету
(Хмельницький, Україна) irynasergkozoriz@gmail.com*

Наталія ГОНЧАРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-8749-2778

*асистент кафедри галузевого перекладу та іноземних мов
Херсонського національного технічного університету
(Хмельницький, Україна) natalia.v.goncharenko@gmail.com*

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ ТА НЕСПРАВЖНІ ДРУЗИ ПЕРЕКЛАДАЧА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У статті розглядаються новітні тенденції вивчення та використання інтернаціоналізмів в англійській та німецькій мовах які вивчаються для професійного спілкування. Для аргументації власних результатів дослідження у роботі наведено думки, з власного досвіду онлайн викладання із застосуванням різних платформ та програм, які є головними інструментами у навчальному процесі. Метою статті є визначити новітні тенденції у вивченні перекладу інтернаціоналізмів, а також «несправжніх друзів перекладача», розглянути наукові набуття різних українських та іноземних дослідників з цієї тематики. У статті охарактеризовано дефініції понять «інтернаціоналізм» та «псевдоінтернаціоналізм», інакше «несправжні (або хибні) друзі перекладача». У дослідженні розглядаються способи перекладу інтернаціоналізмів та трансформації для їхнього тлумачення. Основним з яких є дуже зручний спосіб транскрипції та транслітерації, що зумовлено процесами глобалізації та міжкультурної комунікації. Існують також і інші способи перекладу міжмовних омонімів, а саме: синонімічний переклад, описовий, генералізація та інші. У статті наведено низку причин, чому виникає явище «несправжніх друзів перекладача», або так званих «псевдоінтернаціоналізмів». Крім того надано перелік найрозповсюдженіших з них, а також корисні поради, щоб уникнути помилок під час перекладу схожих слів. Для того, щоб розрізнити інтернаціоналізми та «несправжніх друзів перекладача» студентам треба уважно слідкувати за контекстом, розбиратися у граматичних особливостях мови, а також звертати увагу на стилістику тексту та підбирати ситуативні відповідники. Ці труднощі можуть виникати не тільки при перекладі художньої літератури, як може здатися на перший погляд, а й при перекладі науково-технічних текстів. Результати дослідження доводять практичну цінність впровадження вивчення цієї тематики під час викладання мовних дисциплін для професійного спілкування студентів.

Ключові слова: *інтернаціоналізм, псевдоінтернаціоналізм, хибні друзі перекладача, переклад, трансформації.*

Ірина KOZORIZ,

orcid.org/0000-0003-3589-8220

*Senior Lecturer at the Department of Industry Translation and Foreign Languages
Kherson National Technical University
(Khmelnyskyi, Ukraine) irynasergkozoriz@gmail.com*

Natalia HONCHARENKO,

orcid.org/0000-0002-8749-2778

*Assistant at the Department of Industry Translation and Foreign Languages
Kherson National Technical University
(Khmelnyskyi, Ukraine) natalia.v.goncharenko@gmail.com*

INTERNATIONALISMS AND FALSE HELPERS OF THE INTERPRETER IN PROFESSIONSL LEARNING OF ENGLISH AND GERMAN LANGUAGES

The article considers the latest trends in the study and use of internationalisms in English and German as a foreign language for professional communication. In order to substantiate its own research findings, the paper presents opinions based on the author's own experience of online teaching using various platforms and programs that are the main tools

in the learning process. The purpose of the article is to identify the latest trends in the study of internationalisms and "false friends of the translator", to review the scientific achievements of various Ukrainian and foreign researchers on this topic. The article characterizes the definitions of the concepts of "internationalism" and "pseudo-internationalism", otherwise known as "false (or false) friends of the translator". The study examines ways to translate internationalisms and transformations for their interpretation. The main one is a very convenient way of transcription and transliteration, which is due to the processes of globalization and intercultural communication. There are also other ways to translate interlingual homonyms, namely: synonymous translation, descriptive translation, generalization, and others. The article provides a number of reasons why the phenomenon of "false friends of the translator" or so-called "pseudo-internationalisms" arises. It also lists the most common ones, as well as useful tips for avoiding mistakes when translating similar words. In order to distinguish between internationalisms and "false friends of the translator", students need to carefully monitor the context, understand the grammatical features of the language, as well as pay attention to the style of the text and select situational equivalents. These difficulties can arise not only when translating fiction, as it may seem at first glance, but also when translating scientific and technical texts. The results of the study prove the practical value of introducing the study of this topic in the teaching of language disciplines for students' professional communication.

Key words: *internationalism, pseudo-internationalism, translator's quirky friends, translation, transformations.*

Постановка проблеми. Потреба сучасного суспільства у спеціалістах, які вільно володіють іноземною мовою у побуті та у професійній діяльності, зумовлює необхідність пошуку нових конструктивних ідей для вирішення проблеми оптимізації та інтенсифікації навчання іноземних мов, здобування нових знань про інтернаціоналізми, «несправжніх друзів перекладача» та удосконалення рівня мовної та мовленнєвої підготовки в онлайн режимі при перекладі з іноземної на українську мову.

Аналіз досліджень. Досягнутий за останні роки прогрес у впровадженні новітніх засобів під час навчання іноземних мов потребує глибокого наукового обґрунтування дидактичних і методичних основ їх використання. Проблемою інтернаціоналізмів, міжмовних омонімів чи «хибних друзів перекладача» займалися та продовжують її досліджувати сучасні українські (О. А. Кириченко, І. В. Корунець, І. П. Ющук, Т. Цимбалюк) та іноземні науковці (Р. Braun, А. Kirknes, W. Krämer).

Мета статті – звернути увагу не тільки на користь інтернаціоналізмів під час вивчення іноземної мови, але й на небезпеку неправильного розуміння, перекладу, а також вживання міжмовних омонімів.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація та інтернет-комунікація внесли у багато мов схожі, а інколи ідентичні слова. Введення такої лексики, яка згодом стає інтернаціоналізмами, полегшує вивчення іноземної мови, робить комунікацію між різними народами простішою і доступнішою. Але не всім студентам та молодим науковцям відомо про загрозу використання псевдоінтернаціоналізмів.

Інтернаціоналізми – слова або сполуки, що існують у багатьох мовах з однаковими значеннями, хоч оформлені згідно із закономірностями певних мов (Корунець, 2003: 35).

Щодо перекладу інтернаціоналізмів, ми пропонуємо студентам використовувати, спираючись на

дослідження І. В. Корунця, такі способи: транслітерація, транскрибування, практичне транскрибування, описовий переклад та переклад шляхом заміни інтернаціоналізмів синонімами.

Зупинимось спочатку на передачі інтернаціоналізмів за допомогою транслітерації. Мовна форма усіх складових частин інтернаціоналізмів значно частіше передається в тих словах, що походять із мови, чия орфографічна система оснований на фонетичних законах. Переклад шляхом транслітерації не слід вважати механічним заміщенням кожної літери слова мовою джерела відповідною літерою мови перекладу. У багатьох випадках літера може додаватись, або випускатись, якщо вона не повністю відповідає звуковій або орфографічній системі мови перекладу.

Багато інтернаціоналізмів можна адекватно передати мовою перекладу на основі їх звукової форми. Такий спосіб перекладу, що називають транскрибуванням, забезпечує передачу лексичного значення багатьох інтернаціоналізмів, які походять з англійської, французької та деяких інших мов, в основу орфографічної системи яких покладено історичний або етимологічний принцип.

Значення багатьох інтернаціоналізмів неможливо передати одним словом, тому в такому випадку застосовують описовий переклад. У деяких випадках інтернаціоналізми мови джерела в процесі перекладу можна замінити синонімами мови перекладу.

Переклад інтернаціоналізмів, що є складними словами виконують згідно з мовною формою та будовою їх складових елементів (Селіванова, 2006: 83).

Наведемо кілька прикладів, щоб наочно продемонструвати особливості передачі інтернаціоналізмів засобами української мови:

Around the turn of the century steel producers began using furnaces that could make steel from leftover scrap instead of using traditional raw

material alone. – На початку століття виробники сталі почали використовувати печі, за допомогою яких сталь можна виплавляти із скрапу, а не тільки з традиційної сировини. У перекладі повний інтернаціоналізм “traditional” передали за допомогою українського відповідника «традиційний». Робимо висновок, що перекладач вдавсь до транскрибування. Також як прикладом транскрибування є сучасний термін lockdown – локдаун, використання якого об’єднало всі нації за часів карантину. Зазначимо, що транскрибування – це основний спосіб перекладу інтернаціоналізмів, оскільки це просто, швидко і не становить жодних перешкод.

Але навіть такі прості та звичні у використанні і перекладі інтернаціоналізми іноді потребують використання трансформацій під час перекладу. Наприклад:

As the resistance of the meter is a fixed quantity, the current in accordance with Ohm’s Law is proportional to the voltage. – Оскільки опір даного вимірювального приладу є величина постійна, то, за законом Ома, сила струму пропорційна напрузі. У перекладі частковий інтернаціоналізм «meter» передали за допомогою українського відповідника «вимірювальний прилад». Робимо висновок, що перекладач вдавсь до генералізації.

The blast furnace has been the principal unit for the production of hot metal from iron ore for over 600 years. – Більше 600 років доменна піч є основним агрегатом для виробництва рідкого металу із залізної руди. У перекладі частковий інтернаціоналізм «principal» передали за допомогою українського відповідника «основний». Робимо висновок, що перекладач вдавсь до синонімічної заміни.

We may say in general that the energy possessed by an isolated body or a system of bodies is constant, that energy can neither be created nor destroyed and this fact is the principle of energy. – В цілому можна сказати, що енергія ідеального тіла чи системи тіл є величина постійна; Закон збереження енергії стверджує, що її неможливо створити й знищити. У перекладі частковий інтернаціоналізм «principle» передали за допомогою українського відповідника «закон». Робимо висновок, що перекладач вдавсь до синонімічної заміни.

A special form of malleable iron, containing virtually no carbon, is known as white heart malleable iron. – Особливий тип ковкого чавуну, який майже не містить вуглецю, називають білосерцевим ковким чавуном. У перекладі частковий інтернаціоналізм “special” передали за допомогою українського відповідника «особ-

ливий». Робимо висновок, що перекладач вдавсь до синонімічної заміни.

На прикладах можна побачити, що, хоча інтернаціоналізми полегшують розуміння поданої іноземною мовою інформації, але під час перекладу не завжди доречно використовувати відповідне запозичення у рідній мові. Перекладачам та тим, хто вивчає іноземну мову, слід уважно перевіряти значення кожного слова, навіть якщо воно здається знайомим. Оскільки можна натрапити на псевдоінтернаціоналізм і хибно зрозуміти інформацію.

Псевдоінтернаціоналізми, або так звані «хибні друзі перекладача» чи міжмовні омоніми, – це пари слів у різних мовах, які є схожими за написанням чи вимовою, але відрізняються у значенні.

Наслідком неухважного ставлення до перекладу «фальшивих друзів» перекладача може бути невинне семантичне калькування, порушення норм лексичної сполучуваності, стилістична неадекватність при перекладі на рідну мову та перекручення значення слова, що перекладається. Це твердження може проілюструвати такий приклад:

Variable geometry wings constituted the main feature of the MIG-23, which appeared in 1967 and could attain Mach 3.

Цей термін має такі словникові варіантні відповідники:

- 1) геометрія,
- 2) конфігурація, форма,
- 3) формат,
- 4) (геометричні) розміри,
- 5) параметри технології.

Тематика тексту, в якому вжито термін, – будова літака МІГ–23, зміст речення стосується побудови крила літака, аналіз семантики лексичних елементів речення свідчить про те, що йдеться про особливості будови крила, а остаточно допомагає визначити значення цього терміну його лівостороння сполучуваність з терміном *variable* – змінний. Отже, спираючись на аналіз контекстуальних показників терміну *geometry*, доходимо висновку, що він має значення конфігурація. Тоді переклад наведеного речення буде таким:

Головною особливістю літака МІГ-23, що з’явився в 1967 році і міг розвинути швидкість 3 махи, були крила змінної конфігурації.

У перекладі частковий інтернаціоналізм «geometry» передали за допомогою українського відповідника «конфігурація». Робимо висновок, що перекладач вдавсь до синонімічної заміни.

«Несправжні друзі» з’являються і в тих випадках, коли різними мовами слово вимовляється (а інколи й пишеться) однаково. Один

з найбільш яскравих прикладів англійське слово «mist», що означає «туман». У німецькій мові «mist», це лайливе слово. Цікавий факт, що у зв'язку з подібними мовними нюансами марку Роллс-Ройс SilverMist довелося перейменувати в «SilverShadow» – срібна тінь (Казатін, 2017: 3–4).

Тільки в німецькій і англійській мовах таких випадків безліч. Наприклад, “dieRest” в німецькій зовсім не означає відпочинок, це «решта», “derGift” не подарунок, а «отрута». Перепони можуть викликати також такі лексеми, як derTermin – зустріч, derKonkurs – банкрутство, dieLektion – заняття.

Під час викладання німецької та англійської мов ми допомагаємо студентам позбутися помилок під час перекладу інтернаціональних лексем, або таких, що співзвучні з наявними словами в українській мові. Отже, щоб не помилитися під час вибору відповідника, слід звернути увагу на:

1. Контекст. Якщо той переклад слова не гармонує з іншим лексичним середовищем тексту.

2. Граматичне узгодження. Знання морфології та синтаксису мови перекладу допомагає виявити розбіжності змісту.

3. Ситуативний відповідник. За будь-якої омонімії, в тому числі міжмовної, слід враховувати стиль, жанр, а також ситуацію.

Також необхідно враховувати розходження в стилістичних характеристиках окремих лексем, які асоціюються при перекладі. Слова, які мають однакові словникові значення можуть різнитися за рахунок функціонально-стилістичних та експресивно-емоційних забарвлень.

Висновки. У результаті проведеного дослідження доходимо висновку, що основними способами передачі інтернаціоналізмів засобами української мови є транскрипція та транслітерація, синонімічна заміна. Труднощі складають часткові інтернаціоналізми і псевдоінтернаціоналізми, що не мають подібних значень, оскільки вони численніші, можуть бути прийняті за справжні інтернаціоналізми і перекладені невірною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (англійською і українською мовою). К. : Вища школа, 2003. 175 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. С. 188.
3. Електронний сайт інтерактивних навчальних модулів GoogleBooks. URL:http://books.google.com.ua/books/about/Resource_environmental_profile_analysis
4. Електронний журнал Boell. URL: http://www.boell.de/download/oecologie/ukr_nip2.pdf
5. Електронний журнал Казатін. Хибні друзі перекладача при вивченні англійської мови. URL: <https://kazatin.com/Podii/hibni-druzi-perekladacha-pri-vivchenni-angliyskoyi-movi-10615650.html>

REFERENCES

1. Korunets I.V. Teoriia i praktyka perekladu (angliiskoiu i ukrayinskoiu movoiu) [Theory and practice of translation (in English and Ukrainian)]. K.: Vyshcha shkola, 1998. 175 p. [in Ukrainian]
2. Selivanova O. Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia. [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Poltava : Dovkillia-K, 2006. 188 p.[inUkrainian]
3. Elektronnyi sait interaktyvnykh navchalnykh moduliv. [Electronic site of interactive educational modules] GoogleBooks http://books.google.com.ua/books/about/Resource_environmental_profile_analysis [in Ukrainian]
4. Elektronnyi zhurnal Boell. [Electronic magazine Boell]. URL: http://www.boell.de/download/oecologie/ukr_nip2.pdf [in Ukrainian]
5. Elektronnyi zhurnal Kazatin. [Electronic magazine Kazatin]. URL: <https://kazatin.com/Podii/hibni-druzi-perekladacha-pri-vivchenni-angliyskoyi-movi-10615650.html> [in Ukrainian]